

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟ «ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΔΡΟΠΟΛΗΣ»

Η επιστημονική προσέγγιση της κατασκευής της ταυτότητας της πατρίδας των Ελλήνων με αφετηρία την αρχαία Ελλάδα, ανήκει στο Γιαννιώτη διανοούμενο της εποχής Μελέτιο Μήτρο. Μετά την «Νεωτερική Γεωγραφία» των Διμητρίους, ο Μελέτιος Μήτρος έγραψε τη δική του Γεωγραφία. Η συγγραφή της ολοκληρώθηκε πριν από το 1714. Εκδόθηκε στη Βενετία, το 1728. Ο Μελέτιος Μήτρος, χρησιμοποιώντας τις αρχαίες πηγές, συνέδεσε τη χωρογραφία της εποχής του με τις πληροφορίες του Στράβωνα, του Πausανία, του Διόδωρου και του Στέφανου. Στόχος ήταν να αποδείξει στους σύγχρονους του Έλληνες, ότι αποτελούν την αδιάσπαστη συνέχεια των αρχαίων Ελλήνων και είναι οι άξιοι απόγονοί τους.

Έτσι, οι λόγιοι και δάσκαλοι της Ηπείρου διέθεταν ένα κείμενο αναφοράς, που τους επέτρεπε να αναζητήσουν επιτόπιες αρχαίες ελληνικές γενεαλογίες.

Στο παράδειγμά του, οι λόγιοι της εποχής καταπιάνονται από την συγγραφή γενεαλογικών ιστοριών και μύθων «για τα χρόνια τα παλιά». Μέσα απ' αυτά διεκδικούν στον ιδεολογικό τομέα, τοπικά προνόμια και τοπικούς ήρωες, που εξασφάλιζαν ταυτόχρονα μια λαμπρή καταγωγή και εθνογέννηση. Η γνώση του τόπου και του χώρου καλλιεργούσε και προωθούσε άμεσα την αγάπη για την Πατρίδα. Αυτοτροφοδοτούσε το εθνικό κίνημα προσανατολίζοντάς το στην αναζήτηση και καλλιέργεια της διάκρισης με τους «άλλους» -καταχτητές με γνώμονα την εθνική ταυτότητα.

Στο πνεύμα της Γεωγραφίας του Γιαννιώτη διανοούμενου ξεχωρίζει το Χρονικό της Δρόπολης. Γράφτηκε κάπου στα μέσα του 18^{ου} αιώνα. (Βρανούση Λ., 1962 «Το Χρονικόν των Ιωαννίνων κατ' ανέκδοτον δημώδη επιτομήν», Αθήνα, σελ 13-15 ως γενεαλογικό χρονικό της ομώνυμης περιοχής. Πρόκειται για μια γραπτή πηγή που συναντάται σε τουλάχιστον μια δεκάδα παραλλαγές. (Ο Λέανδρος Βρανούσης το ονόμασε Χρονικό Αργυροκάστρου από το όνομα του διοικητικού και εκκλησιαστικού κέντρου της περιοχής. Ο ίδιος υποσχέθηκε να δημοσιεύσει δύο άλλες παραλλαγές, αλλά δεν τα κατάφερε.

Ο Αθανάσιος Πετρίδης το αποκάλεσε Χρονικός Δρυοπίδος, από «αρχαιοπρεπή» μετονομασία της περιοχής. Την παραλλαγή του ο Πετρίδης δημοσίευσε στα 1871 στα «Νεοελληνικά Ανάλεκτα» Το κείμενό του είναι πληρέστερο από εκείνο που δημοσίευσε ο Λαμπρίδης στα Ζαγοριακά την ίδια περίπου χρονιά.

Οι Ν. Βερνίκος- Σ. Δασκαλοπούλου, στο βιβλίο τους «Στις απαρχές της Νεοελληνικής Ιδεολογίας», Αθήνα 1999, το αναφέρουν ως Χρονικό της Δρυϊνούπολης, επειδή είναι και το εκκλησιαστικό όνομα της περιοχής αλλά και επειδή σε χειρόγραφο του 1799 του ίδιου χρονικού αναφέρεται και ως Ιστορία της Δρυνουπόλεως.)

Οι ανώνυμοι συγγραφείς του αναζητούν γενεαλογία στους μυθολογικούς ήρωες της Αθήνας, τους οποίους τοποθετούν στη βάση της νέας τοπικής ταυτότητας, που κατασκευάζουν για τον εαυτόν τους.

Οι άγνωστοι χρονογράφοι του είχαν σκοπό να κατασκευάσουν για τη Δρόπολη, προς τα έξω και προς τα μέσα, μια αρχαία ελληνική γενεαλογία. Μια γενεαλογία που προσπαθεί να στηρίξει τους δεσμούς των προγόνων, των πρώτων εποίκων, με τη γεωγραφική περιοχή της Δρόπολης.

Το περιεχόμενο του ΧΡΟΝΙΚΟΥ

Το Χρονικό της Δρόπολης καλύπτει μια περίοδο που αρχίζει από την εποχή του Θησέα, στα χρόνια του Πολέμου της Τροίας και τελειώνει το 1456. Οι χρονογράφοι που διαμόρφωσαν το κείμενο, (ή και ένας) φαίνεται ότι είχαν ιστορικές γνώσεις. Το συμπέρασμα προκύπτει από το γεγονός ότι συμβάντα στο χρονικό αντιστοιχούν σε χρονολογημένα γεγονότα.

Το Χρονικό ξεκινά από την μυθική εποχή, όταν ο Θησέας πήγε και έκλεψε την Ελένη και την πήγε στην Αφίδνα. Στην απαγωγή, κατά το χρονικό, βοήθησαν το Θησέα δυο Αθηναίοι, ο Άτλας και ο Ίφιτος. Μετά την επιστροφή του Θησέα, οι Αθηναίοι τον ανάγκασαν να διώξει τους δυο φίλους του. Λέει η παραλλαγή του χρονικού: «*Στραφέντες οι Έλληνες εκ' του Τρωικού πολέμου, εύρον ως αίτιους της αρπαγής της Ελένης τον Άτλαντα και Ίφιτον, τους οποίους εδίωξαν της Πατρίδος των. Αυτοί δε λαβόντες ανά δύο χιλιάδας ανθρώπων έκαστος ήλθον εις την πεδιάδα του Δρυϊνικού όρους και κατεσκήνωσαν υποκάτω εις τας μεγάλας δρυς*».

Οι δυο φάρες, τέσσερις χιλιάδες άνδρες που τους συνόδευε ισοδύναμος αριθμός γυναικόπαιδων πήραν τους δρόμους της εξόδου. Ο Πουκεβίλ το 1805, υπολόγισε ότι στους εποίκους χρειάστηκαν 7 ημέρες να διανύσουν την διαδρομή από την Αττική στα Ζαγόρια, (όσες αναφέρει και το χρονικό) απ' όπου οι ντόπιοι τους οδήγησαν στην ακατοίκητη κοιλάδα της Δρόπολης για να γίνουν οι πρώτη κτήτορές της. Αποχτούν πατρίδα. Τα δύο φύλα χτίζουν μαζί τη Δρυϊνούπολη και στη συνέχεια και πάλι χωρίζουν. Ο Ίφιτος χτίζει προς βορά, κοντά στο Τεπελένι εκεί που σμίγει ο Αώος με το Δρίνο και δεύτερη πόλη.

Όμως η ειρηνική τους εισβολή στην Ήπειρο πρέπει να γίνει αποδεκτή. Η ειρήνη πετυχαίνεται εύκολα, με συνομιλίες, με τους Μολοσσούς. Με τους βόρειους γείτονες, τους Άλβους, η ειρήνη πετυχαίνεται με γαμήλιες ανταλλαγές. Τρία αγόρια και τρία κορίτσια, από τα ωραιότερα του γένους του Ίφιτου θα παντρευτούν στο γένος του Άλβα και αντίστροφα. Η μια από τα τρία κορίτσια που ο Άλβας στέλνει στον Ίφιτο είναι η ίδια η ανιψιά του, η ωραία και πλούσια Χωμύλη, η οποία παντρεύεται το γιο του Ίφιτου τον Ζωίλο. Οι δύο τους γίνονται κτήτορες σε δύο κέντρα τα οποία συναντούμε σήμερα με τα ονόματα Χουμελίτσα και Ζουλιάτι. Με τον τρόπο αυτό ολοκληρώνεται η πρώτη ίδρυση της Δρόπολης. (μέσα του 6^{ου} αιώνα προ Χριστού).

Τα δυο Αθηναϊκά φύλα, αλληλοσυμπληρωμένα μέσα από την επιγαμία, νιώθουν αυτάρκη για τη διαίωσή τους χωρίς να αναμιχτούν με ξένους. Είναι μια συνεκτική και διακριτική εθνοτική ομάδα που έχει και διατηρεί ανά τους αιώνες τη συνείδηση της ιδιαίτερης καταγωγής.

Μετά από τη πρώτη ίδρυση η Δρόπολη θα γνωρίσει δυο επανιδρύσεις των οποίων προηγούνται δυο συνολικές καταστροφές. Την πρώτη καταστροφή (233 π.Χρ.) προξένησε η διάσημη από την ιστορία πολεμίστρα, βασίλισσα Τεύτα των Ιλλυριών. Σ' αντίποινα για τη δολοφονία του γιου της, του Ιούλου, από τους απογόνους του Άτλαντα, καταστρέφει με μανία τη Φοινίκη, τη Δρόπολη και ένα μεγάλο μέρος της Χαονίας.

Η επανίδρυση της Δρόπολης θα γίνει την εποχή του Καίσαρα, ο οποίος εντυπωσιασμένος από την τοποθεσία, έδωσε εντολή να την ξαναφτιάξουν (48 μ.Χρ.).

Μέχρι τον 6^ο αιώνα μ.Χρ., κυρίως με τον Ιουστινιανό, η Δρόπολη ξαναπαίγει στον κεντρικό ρου της ιστορίας. Το λαμπρό έργο του Ιουστινιανού όμως διακόπτεται από τις βαρβαρικές επιδρομές που ερήμωσαν εκ' νέου τη Δρόπολη. (Το χρονικό αποφεύγει να ονομάσει τις σλαβικές εισβολές και λέει ότι ήρθαν ξανά από τη θάλασσα).

Τη τρίτη επανίδρυση της Δρόπολης αναλαμβάνουν τώρα τρεις απόγονοι του Άτλαντα από τη γραμμή του Λιβατόνιου, ο οποίος είχε χτίσει παλιότερα τη

Λιτοβίτσα. Οι τρεις απόγονοι είναι ο Αργυρός που χτίζει το Αργυρόκαστρο, ο Κολόρης, που χτίζει την Κολορτζήν και ο Χρυσόδαλος τη Χρυσόδαλη. (Εδώ οφείλεται και το όνομα της πόλης Αργυροκάστρου, - το κάστρο του Αργυρού)

Άλλη μια γενεαλογία μας δίνει το χρονικό της Δρόπολης στην εποχή του Αλέξιου του Κομνηνού. Ο επίσκοπος Δρυϊνουπόλεως Μεθόδιος, απόγονος του Κολόρη, πήγε με δέκα προεστούς απ' την επαρχία του στην Κωνσταντινούπολη και απόσπασε από τον αυτοκράτορα, προνόμια και χρυσόβουλο. Και οι προεστοί όπως φαίνεται αντιστοιχούν σε γένη αναγνωρισμένα.

Στο τελευταίο μέρος το Χρονικό αποκτά νέα λειτουργικότητα. Τονίζει την πρωτοκαθεδρία του επισκόπου ως αρχή του τόπου. Παρουσιάζει κατάστιχο, μέρους της κτηματικής περιουσίας, που διεκδικεί η επισκοπή. Χαρακτηριστικό είναι επίσης το γεγονός που αναφέρονται και τα χωριά που δεν βρίσκονταν στην καθ' εαυτού κοιλιάδα του Δρίνου, αλλά υπάγονταν στην επισκοπή Δρυϊνουπόλεως. Η πτώση του Αργυροκάστρου στα χέρια των Τούρκων αποτελεί και το τέλος του χρονικού.

Θεωρείται λόγος που κατοχυρώνει την Νεοελληνική Ιδεολογία

Διαφωτισμού επειδή διεκδικεί γενεαλογική ρίζα και ταυτότητα γενιάς στο λαμπρό αρχαιοελληνικό γίγνεσθαι. Θεωρείται λόγος πρωτοποριακός επειδή για το σύνολο του ελληνικού έθνους θα γίνει λόγος κυρίαρχος μετά από πενήντα χρόνια, όταν ξεσπά η Επανάσταση του Εικοσιένα. Θεωρείται λόγος ιδιαίτερης σημασίας επειδή η διεκδίκηση αυτή διατυπώνεται σε τοπικό επίπεδο. Γίνεται έτσι ένας παραδειγματικός τοπικισμός, από γεωγραφικά «άκρα» - το περιθώριο δηλαδή. (Ν. Βερνίκος- Σ. Δασκαλοπούλου, 1999, Στις απαρχές της Νεοελληνικής Ιδεολογίας, Αθήνα, σελ. 24-25.)

Συγγράφηκε πριν από την Γαλλική Επανάσταση και λαμβάνει θέση στο πλαίσιο μιας αρχαιολογίας του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, αναζητώντας στο ιστορικό περίγυρο της παλαιάς Ηπείρου τις ιδέες εκείνες που προετοιμάζαν τις νοοτροπίες, που θα έκαναν αποδεκτή την τομή της γαλλικής επανάστασης. Συνεπώς, «εντάσσεται στην πολυσημία των απαρχών της Νεοελληνικής Ιδεολογίας»

Το ιδεολογικό προτέρημα του χρονικού σχετίζεται με το γεγονός ότι οι χρονογράφοι στην αναζήτηση αρχαιοελληνικής γενεαλογίας για τον τόπο τους, αποφεύγουν επίμονα τη σύγχρονη τους «εθνική» ταυτότητα του ρουμ μιλλέτ. Επίσης, δεν μιλούν για τους βασιλείς των Ρωμαίων και της Κωνσταντινούπολης, διότι, όπως αναφέρουν, δεν πιστεύουν σε καμία δύναμή τους.

(Κατά τα 1700 η λέξη «Βυζαντινός» ήταν τελείως άγνωστη. Το επίσημο όνομα της εθνότητας για τους Έλληνες ήταν το - ρουμ μιλλέτ -. Οι άνθρωποι λέγονταν Ρωμαίοι, Ρουμέοι, Ρωμέοι, Ρωμοί. Οι περισσότεροι μιλούσαν ελληνικά και γνώριζαν ότι είχαν πάρει τη γλώσσα τους από τους αρχαίους Έλληνες. Η χώρα τους ήταν γνωστή από πολύ παλιά ως Ρωμανία. Με την ονομασία Ρωμανία τη γνώριζαν και οι Βενετοί όταν κατέλαβαν το ένα τέταρτό της στα 1204, γι' αυτό και το Ναύπλιο πήρε το όνομα Napolí di Romania. Με τη σειρά του και ο βασιλιάς της Κωνσταντινούπολης ήταν βασιλιάς των Ρωμαίων. Η συστηματική αυτή επίκληση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας έχει βαθύτερες ιδεολογικές ρίζες. Αναφέρεται στην ανάγκη δημιουργίας ενός μοναδικού πολιτικού κέντρου του Χριστιανισμού ως συνένωση των λαών (βασίλεια και ηγεμονίες της Ευρώπης και της Μεσογείου, για μια λοιπόν οικουμενική κυριαρχία του Ρωμαϊκού Χριστιανισμού, έναντι του οσμανισμού. Σελ 38 Το χρονικό της Δρόπολης προαγγέλλει τη διαμόρφωση της νέας αυτής ιδεολογίας που αντικαταστάσει την μέχρι τότε κυρίαρχη ρωμιο-βυζαντινή ιδεολογία.)

Έχει σημασία να προσεχτεί το πώς η πραγματικότητα είχε απομυθοποιήσει την ελπίδα του θρυλικού «δημώδη» στίχου «πάλι με χρόνους με καιρούς, πάλι δικά μας θα 'ναι» και καταφεύγουν σε ελληνοκεντρικές λύσεις γενεαλογίας .

(Οι Έλληνες, στις αρχές της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, δέχτηκαν «οικειοθελώς» να εγκαταλείψουν την ονομασία «Έλληνας» για να αποκαλούνται «Ρωμαίοι» δλδ «υπήκοος» του Βυζαντίου τη στιγμή που ο όρος «βυζαντινός» ήταν ανύπαρκτος. Ήταν ένας τρόπος ώστε οι Έλληνες να τηρούσαν τη κυρίαρχη διαφορετικότητα και ανωτερότητα στο πολυεθνικό κράτος του Βυζαντίου και τουρκοκρατίας. Ένας λόγος παραπάνω εφόσον, μέχρι τους μέσους βυζαντινούς χρόνους, η ονομασία «Έλληνας» είχε καταστεί συνώνυμο με το «εθνικός», που κανένα όφελος είχε σε μια πολυεθνική αυτοκρατορία και «ειδωλολάτρης» (σε μια καθαρόαιμη χριστιανική Αυτοκρατορία). Η επικράτηση του εθνο-προσωνομίου «Ρωμαίος» θα συνεχιστεί μέχρι λίγο πριν από την επανάσταση του '21, όταν, η διαδικασία που διανοίγει και το χρονικό της Δρόπολης θα επαναφέρει και το όνομα «Έλληνας» με την εθνική σημασία. Ένας από τους πρώτους που χρησιμοποίησε τον όρο Έλλην είναι ο Αναστάσιος Μιχαήλ στα 1710, ήταν πέμπτο μέλος της ρωσικής συνόδου. (Βλεπ. Ν. Βερνίκος-Σ. Δασκαλοπούλου, Στις απαρχές της Νεοελληνικής Ιδεολογίας, Αθήνα 1999, σελ. 35,38,47.)

Χαρακτηριστική είναι η προσπάθεια που καταβάλουν οι χρονογράφοι για να αποδείξουν την πηγή της διαπολιτισμικής πραγματικότητας στην ευρύτερη περιοχή της Δρόπολης όταν αυτοί γράφουν το χρονικό. Την εντοπίζουν στο συμβολισμό της διγένειας και επιτρέπουν το υπονοούμενο γνωστό σε όλο τον κόσμο φαινόμενο ότι εκεί που οι λαοί συναντούνται, διαπρέπουν εκείνοι που κατάγονται από δύο γένη.

(Αυτό είχε για την εποχή του 18^{ου} αιώνα, και άμεση χρησιμότητα καθώς ανταποκρίνονταν στη νομική απαίτηση απόδειξης του αυτόχθονα των κατοίκων των χωριών, οι οποίοι για να διεκδικούσαν περιουσιακά προνόμια επί της γης, έπρεπε να είναι απόγονοι εκείνων που είχαν απογραφεί για πρώτη φορά από τους κατακτητές το 1431.)

Το ότι οι Δροπολίτες γνώριζαν την αξία της γενεαλογικής αυτής διεκδίκησης, το αποδεικνύει και η προσπάθειά τους να το δημοσιοποιήσουν. Έδωσαν δυο χειρόγραφα στο Γάλλο πρόξενο στα Ιωάννινα Πουκεβίλ. Ο Πουκεβίλ το έκανε γνωστό ευρύτερα στην Ευρώπη εκδίδοντάς το 1821 στο Παρίσι. Το 1849 εκδόθηκε στη Βόννη από τον Μπέκερ.

Δεν είναι γνωστό γιατί δεν τυπώθηκε στο τυπογραφείο της Μοσχόπολης. Πιθανόν οι διορθωτές του τυπογραφείου να μη έδωσαν άδεια για την εκτύπωσή του, επειδή θεώρησαν «υπερφίαλη την αξίωση των χωρικών της κοιλάδας του Δρίνου να παρουσιαστούν ως απόγονοι των αρχαίων κτητόρων του τόπου...» (Ν. Βερνίκος-Σ. Δασκαλοπούλου, Στις απαρχές της Νεοελληνικής Ιδεολογίας, Αθήνα 1999, σελ. 25.)

Δεν πρέπει όμως να λησμονηθεί και το γεγονός ότι το ιδεολόγημα που περικλείει το Χρονικό δεν ήταν απόλυτο και ούτε κυρίαρχο στην ευρύτερη περιοχή εκείνη την περίοδο. Λόγου χάρη, η Μοσχόπολη, όπως επισημάνθηκε, έβλεπε το ρόλο του Ελληνισμού στο πλαίσιο του λαϊκού θρύλου, «πάλι με χρόνους, με καιρούς... πάλι δικά μας θα 'ναι». Η δύναμη του θα υφίσταται καθοριστική για την πολιτιστική αναβάθμιση των τοπικών πολιτισμών, (των Αλβανών, Βούλγαρων, Βλάχων), για να απηχούσε φυσιολογικά ανάμεσά τους το κήρυγμα του Ρήγα στου θούριου του.

Γενικότερα είχε πολλούς οπαδούς και το «ποθούμενον» του Πάτρο Κοσμά όπως και «ο νεοησυχασμός» των Φαναριωτών.